

Sadržaj

1. Uvod u građanski aktivizam i javno zastupanje	3.
2. Institucije lokalne samouprave na Kosovu.....	4.
3. Kako organizovati građane da postanu deo inicijative.....	7.
4. Prikupljanje pravih i najvažnijih informacija	10.
5. Izrada akcionog plana	13.
6. Strategije za vršenje uticaja na zvaničnike.....	15.
7. Obećanja data od strane donosioca odluka i načini praćenja njihovog ispunjavanja.....	17.
8. Zaključak i saveti za uspešne strategije zastupanja.....	18.
9. Aneksi	19.
9.1 Primer dnevnog reda –Uvod u javno zastupanje i nedoumice utvrđivanja istog.....	19.
9.2 Primer akcionog plana javnog zastupanja.....	22.

O KAMPANJI "PRAVDA I GRAĐANI"

Kampanja "Pravda i građani" je pokret koji okuplja građane i civilne grupe na Kosovu da rade na reformi u pravosudnom sistemu i promovišu promene kroz javna zagovaranja. Cilj kampanje je da promoviše pošteniji i pouzdaniji pravosudni sistem i poveća njegov odaziv potrebama građana. Kampanja uključuje tri glavna stuba koji zajedno podržavaju njenu misiju:

1. Nacionalno javno obrazovanje i kampanja zastupanja
2. Klinika besplatne pravne pomoći
3. Strateška inicijativa parnice

Nacionalno javno obrazovanje i kampanja zagovaranja

Kampanja "Pravda i građani" promoviše edukaciju o pravosudnom sistemu i direktno se zalaže za reforme na nacionalnom nivou kroz implementacionog partnera Centar za treninge zastupanja i resurse (ATRC). Aktivnosti obuhvataju javne edukativne radionice u desetinama opština širom Kosova, treninge javnog zagovaranja za obuku građana kako da se zagovaraju reforme na Kosovu, ekspertske okrugle stolove za pomoć u identifikaciji potrebnih reformi pravosudnog sistema i direktnog zastupanja reforme javne politike u širokom spektru pitanja ka što su:

- Pобољшanje mehanizama disciplinske prijave koje koriste institucije pravosudnog sistema
- Javno otkrivanje imena sudija i tužilaca koji su proglašeni krivim za nedolično ponašanje
- Usvajanje službene brošure Kosovske policije koja informiše žrtve nasilja u porodici o njihovim zakonskim pravima i javnim resursima koji su im dostupni
- Imenovanje sudija i tužilaca da postupaju kao specijalisti za nasilje u porodici

Klinika besplatne pravne pomoći

Pravda i građani obezbeđuje besplatne pravne savete i pomoć građanima kojima je to potrebno, fokusirajući se prvenstveno na oblast krivičnog prava i postupak i korišćenja žalbi i mehanizama nadzora u pravosudnom sistemu. Implementacioni partner Centar za pravnu pomoć i regionalni razvoj (CLARD) vodi kliniku pravne pomoći puno radno vreme u Prištini i nedeljne klinike u osam drugih opština na Kosovu uključujući Gnjilane, Mališevo, Gračanica, Vučitrn, Uroševac, Glogovac, Kosovo Polje i Mitrovicu.

Strateška inicijativa parnice

Kampanja pravda i građani nastoji da sprovede prava građana i stvori pravni presedan kroz stratešku inicijativu parnice. Radeći kroz svoje implementacione partnere advokatske kancelarije, Sejdiju i Čerkini, LLC, Kampanja obezbeđuje besplatno pravno zastupanje klijentima u slučajevima koji postavljaju važna pitanja vezana za pravosudni sistem.

Pravda i građani na severnom Kosovu

Kampanja "Pravda i građani" podržava aktivni angažman građana na severu Kosova u zagovaranju na lokalnom nivou po pitanjima vezanim za bezbednost i sigurnost građana kroz svog implementacionog partnera Centar za zastupanje demokratske kulture (ACDC). Aktivnosti uključuju treninge i podršku lokalnim aktivistima u implementaciji lokalne kampanje zagovaranja, kao i javne događaje građanskog aktivizma i vladavine prava na severu Kosova.

I. Uvod u građanski aktivizam i javno zastupanje

Učešće građana u odlukama koje utiču na njihove živote je jedan od ključnih aspekata demokratskog društva. Zagovaranje ili proces kolektivnog predlaganja konkretnih rešenja za probleme sa relevantnim donosiocima odluka je primarni metod kojim se omogućava da institucije čuju glas građana koje predstavljaju. Ne samo da je zalaganje ključni deo demokratskog procesa, to je ujedno i najbolji način da vlade budu odgovorne za odluke koje donose, ali i da institucije funkcionišu bolje. Aktivni i angažovani građani pomažu vladinim zvaničnicima tako što im ukazuju probleme i prioritete u njihovim zajednicama, što dovodi do boljeg i uspešnijeg donošenja odluka na višem nivou.

Sve vrste volonterizma i građanskog angažovanja mogu poboljšati društvo, ali zastupanje podrazumeva upućivanje konkretnih zahteva institucijama, radi rešavanja određenih problema. Volonterske akcije grupe građana okupljenih da očiste park ili skupe dobrotvorne priloge za siromašne porodice nije javno zastupanje, jer u ovom slučaju grupe građana direktno pristupaju rešavanju problema i ne traže angažovanje vlasti da to reši. U nekim slučajevima volonterska akcija može imati veliki uticaj, ali mnogo puta inicijativa javnog zagovaranja, tj. zastupanja koja ima za cilj institucionalnu reformu može imati dugotrajniji uticaj.

Najbolji način da građani dobiju rezultate prilikom procesa javnog zastupanja je ostvarivanjem konstruktivne saradnje sa institucijama, uključujući i konkretne preporuke koje mogu uputiti institucijama radi eventualnog poboljšanja njihovog rada. Građanske inicijative koje samo kritikuju funkcionere, bez konkretnih predloga i alternativnih rešenja obično nemaju uspeha, niti utiču na donošenje boljih odluka od strane institucija.

Na Kosovu je uloga građana u javnom zastupanju za određene reforme još uvek praksa u nastajanju, a inicijative građana se često suočavaju sa izazovima jer često ne mogu da ubede zvaničnike institucija koliko je njihovo mišljenje značajno i koliko je neophodno da njihova mišljenja budu uzeta u razmatranje.

Međutim, kako se kosovske institucije konstantno usavršavaju i u stalnom su razvoju, građani imaju priliku da prošire ovu praksu i omoguće stvaranje međusobne saradnje i otvorenosti institucija ka uvažavanju i prihvatanju njihovih ideja i mišljenja.

Ovaj priručnik je zasnovan na iskustvima Centra za zastupanje demokratske kulture (ACDC) prilikom sprovođenja projekta u okviru kampanje "Pravda i građani" koja je za cilj imala sprovođenje lokalnih inicijativa u četiri opštine na Kosovu - Leposavić, Mitrovica, Zubin Potok i Zvečan. Osnovni cilj ovog priručnika je da posluži kao sredstvo koje građani mogu koristiti za organizovanje inicijativa na lokalnom nivou. Preporuke i koraci koji su navedeni u ovom priručniku su poslužili građanima u četiri gore navedene opštine da uspešno sprovedu šest lokalnih inicijativa u praksi. Ovaj priručnik se fokusira isključivo na inicijative javnog zagovaranja na lokalnom nivou i ne pokriva strategije za zagovaranje, tj. Zastupanje u centralnim institucijama, iako su mnogi koraci slični.

Aktivisti u Severnoj Mitrovici dele flajere i postere u okviru inicijative za bezbednost studenata

II. Institucije lokalne samouprave na Kosovu

U cilju organizovanja uspešne lokalne kampanje javnog zagovaranja, prvi korak je razumeti ulogu opštinskih vlasti na Kosovu i način funkcionisanja u praksi. Ne morate biti stručnjak, niti biti upoznati sa svim detaljima funkcionisanja lokalne samouprave u cilju organizovanja građana oko inicijative, ali je opšte znanje o ulozi i odgovornosti lokalnih institucija korisno za određivanje gde treba uložiti dodatne napore radi ostvarivanja inicijative u praksi. Ovaj odeljak daje pregled kako su organizovane i kako funkcionišu lokalne samouprave na Kosovu. Za više detalja, možete pogledati Zakon o lokalnoj samoupravi.¹

Najvažniji donosioci odluka na lokalnom nivou su Skupština Opštine i gradonačelnik. Svaka skupština opštine ima različit broj članova na osnovu broja stanovnika, između 15 i 41. članova, koji su direktno izabrani i čiji mandat traje četiri godine. Neke od najvažnijih odgovornosti Skupštine opštine su: usvajanje, menjanje ili ukidanje opštinskih propisa; odobravanje budžeta i investicionih planova; usvajanje godišnjeg plana rada i godišnjeg izveštaja; određivanje nivoa lokalnih taksi i naknada i uspostavljanje opštinskih simbola i naziva puteva i drugih javnih mesta, kao i druge aktivnosti određene Statutom.

Gradonačelnik/ca je najviši izvršni organ opštine, izabran/ana neposrednim izborima na period od četiri godine. Najvažnije odgovornosti gradonačelnika su: treba da predstavlja i deluje u korist opštine, predvodi lokalnu samoupravu i njenu administraciju i vrši finansijsko upravljanje opštinom, kao i da izvršava druge poslove koje nisu eksplicitno dodeljeni skupštini opštine. On ili ona je takođe odgovoran/na za sprovođenje odluka skupštine opštine, kao i da predlaže godišnji budžet, razvojne planove, i da dostavlja opštinske propise skupštini opštine na usvajanje. Zbog ove pozicije, u mnogim delovima Kosova, skupština opštine se često konsultuje sa kancelarijom gradonačelnika za smernice o različitim pitanjima.

Svaka opština ima veliki broj odeljenja koja su zadužena za specifične oblasti delovanja, kao što su odeljenje za urbanizam, odeljenje za zdravstvo i socijalnu zaštitu, odeljenje za obrazovanje, kulturu, omladinu i sport, itd. Zaposleni u ovim odeljenjima su dr avni slu benici koji nisu izabrani, pa im je obezbeđen kontinuitet u radu, za razliku od izabranih zvaničnika. U mnogim slučajevima, ova odeljenja mogu da imaju ovla cenja da

¹ Dostupan na: <http://www.assembly-kosova.org/?cid=2%2C191%2C249>

reše određeni lokalni problem bez uključivanja Skupštine Opštine ili gradonačelnika, dok u drugim situacijama mogu da se konsultuju sa zvaničnicima, pre nego odgovore na određeni zahtev. Osim gore navedenih, u nekim opštinama su formirane i Kancelarije zamenika gradonačelnika za zajednice, Odbor za bezbednost, Odbor za zajednice i Kancelarija za ravnopravnost polova, ali one nisu formirane u svim opštinama na Kosovu.

Saobraćajni znakovi u Zvečanu, postavljeni od strane odeljenja za urbanizam, čime je kampanja javnog zagovaranja građana sprovedena uspešno

Kako građani mogu da se uključe u donošenje odluka na lokalnom nivou?

Postoji niz mehanizama za uključivanje građana u funkcionisanje Opštinske uprave i saradnju sa zvaničnicima. Ovi mehanizmi podrazumevaju javne skupove, građanske inicijative, referendum, kao i konsultativne komisije. Mnogi od nabrojanih mehanizama se ne koriste često, pa tako lokalni zvaničnici možda i ne bi bili u mogućnosti da odgovore na ovakve zahteve. Međutim, važno je da građani budu upoznati sa ovim opcijama, jer mogu biti od pomoći prilikom sprovođenja kampanje. Pre nego se odluče za neki od mehanizama, građani treba da razmotre sve opcije i odluče se za mehanizme koji najviše odgovaraju njihovoj inicijativi, jer nisu svi mehanizmi primenjivi za svaku inicijativu. Na primer, neki od mehanizama podrazumevaju prikupljanje potpisa velikog broja građana, jer upravo ova aktivnost može da biti pokretač nekih novih aktivnosti i radnji.

Javni sastanci

Svaka opština je dužna da najmanje dva puta godišnje organizuje javni sastanak na kome mogu učestvovati svi zainteresovani građani ili organizacije. Datum i mesto sastanka treba da budu objavljeni najmanje dve nedelje unapred. Na sastanku opštinski predstavnici treba da informišu prisutne o aktivnostima opštine, a prisutni mogu da postavljaju pitanja i daju predloge izabranim predstavnicima opštine. Kako su lokalne institucije na Kosovu u usponu, ovi sastanci se možda ne održavaju redovno, ali mogu da pruže građanima mogućnost da imaju direktan kontakt sa lokalnim zvaničnicima.

Osim organizovanja javnih sastanaka, opštine su obavezne da informišu lokalno stanovništvo o svim bitnim planovima ili programima od javnog interesa, kao i da obezbede pristup zvaničnim opštinskim dokumentima.

Svaki građanin može imati uvid u bilo koji dokument koji opština poseduje, osim ako opštinske vlasti postavе ograničenje u skladu sa Zakonom o pristupu zvaničnim dokumentima.

Pravona petciju

Svaki građanin ili organizacija ima pravo da preda petciju Skupštini Opštine o bilo kom pitanju koje je u nadležnosti opštine. Skupština Opštine će razmotriti petciju u skladu sa Statutom i Poslovníkom o radu.

Inicijative građana

Građani mogu da predlože odredbe- propise za usvajanje od strane Skupštine Opštine ili glasanjem građana. Građani dostavljaju nacрте predloga odredbe-predloga predsedavajućem u Skupštini Opštine. Nacrt odredbe mora potpisati 15 % registrovanih birača kako bi ga Skupština Opštine razmotrila. Skupština Opštine je dužna da razmotri predloženu odredbu/propis i preduzme mere u roku od 60 dana od dana prijema.

Referendumi

Građani mogu zahtevati da uredba koju je Skupština Opštine usvojila bude predatana predvrđivanje na referendumu. Zahtev mora biti predat predsedniku Skupštine Opštine u roku od 30 dana od dana usvajanja uredbе i mora biti potpisan od strane 10% registrovanih birača. Skupština opštine će razmatrati i delovati po zahtevu u roku od 30 dana od dana prijema validne petcije.

Konsultativne komisije

Skupština Opštine može da inicira uspostavljanje konsultativnih komisije po sektorima u cilju omogućavanja učešća građana u procesu odlučivanja. Članstvo u komisijama čine građani i predstavnici nevladinih organizacija. Konsultative komisije mogu da podnesu predloge, da vode istraživanje i daju mišljenja o inicijativama Skupštine Opštine u skladu sa Statutom opštine.

III. Kako organizovati građane da postanu deo inicijative

Zastupanje je dugotrajan proces koji zahteva vreme i strpljenje. Ne postoje pravila o broju ljudi potrebnih za uspešnu kampanju zastupanja, aligeneralno najjače kampanje okupljaju grupu građana koji rade na sprovođenju istog cilja.

Kada se grupe građana okupe oko rešavanje nekog pitanja, prvi korak i najvažniji korak je razumeti šta inicijativa podrazumeva. Ne može se svaki problem rešiti kampanjom javnog zastupanja. U nastavku su najvažniji kriterijumi koje treba imati na umu kada se odlučuje koju inicijativu, tj. rešenje problema treba uzeti u razmatranje:

Rešiv na lokalnom nivou

S obzirom da je reč o kampanjama javnog zagovaranja na lokalnom nivou, prvi kriterijum je da je problem rešiv od strane opštinskih vlasti. U gornjem pasusu su date informacije o odgovornostima i zaduženjima opštinskih vlasti. Čak i ako postoji dobra volja među lokalnim zvaničnicima da pomognu, oni neće biti u mogućnosti da rade na rešavanju Vaše inicijative, ako je izvan njihovih sfera delovanja. Na primer, održavanje nekih puteva je u nadležnosti centralnih vlasti, dok su druge odgovornost lokalnih vlasti.

Bitan i jasan

Lokalna inicijativa mora biti konkretna i treba da uključi konkretne preporuke za rešavanje problema. Grupe građana koje žele da reše globalni problem narkomanije neće uspeti da dobiju povratnu informaciju od opštinskih zvaničnika, iako je ovaj problem veoma važan. Bez obzira na važnost problema, opštinski zvaničnici u ovom slučaju nisu u mogućnosti da reše ovakvu vrstu problema. S druge strane, građani bi mogli da se zalažu i zagovaraju za jedan aspekt ovog problema, kao na primer da zagovaraju za održavanje prezentacija u školama o opasnosti koje donosi korišćenje droga. Na osnovu ovih primera se može zaključiti da treba izbegavati globalne probleme, kao npr. nezaposlenost ili gore pomenuti problem narkomanije.

Ekonomski i politički moguć

Osim što je važno utvrditi da li je problem konkretan i rešiv na lokalnom nivou, važno je utvrditi da li opština ima dovoljno finansijskih sredstava za sprovođenje građanskog zahteva. Većina lokalnih samouprava neće imati dovoljno novca za izgradnju novog mosta ili gradski stadion, čak i ako bi oba navedena objekta bila od velike važnosti za građane. Pored utvrđivanja da li je inicijativa finansijski moguća, od izuzetne je važnosti utvrditi da li bi sprovođenje inicijative uticalo na neku osetljivu političku temu. Problemi koji uključuju određene političke komplikacije, tj. koji su politički osetljivi mogu biti sprovedeni u delo, ali je neophodno da se njima bave građani sa velikim iskustvom, spremni da preuzmu dalje korake.

Važan za građane lokalne zajednice, tj. opštine

U svakoj lokalnoj zajednici postoji određen broj problem na čijem je rešavanju moguće raditi. Kako svaka opština ima ograničene resurse, uspešne kampanje se fokusiraju na probleme za čije se rešavanje određeni broj građana zalaže. Različite grupe građana u zajednici mogu da se suočavaju sa različitim problemima, kao što su ljudi koji žive u određenom naselju ili osobe sa invaliditetom, a verovatno postoji mnogo pitanja koja lokalna kampanja javnog zastupanja može da pomogne i reši. Najvažnija stvar na koju treba obratiti pažnju jeste to da treba jasno utvrditi koji problem treba da ima prioritet i na koji problem treba biti fokusiran, jer je

najaktuelniji. Na primer, roditelji male dece će eleti da kampanja o bezbednosti u saobraćaju može da dobije veću podršku od roditelja, jer je za njih najhitnije rešiti upravo ovaj problem.

Građani Leposavića koji su sproveli inicijativu u kojoj su od Osnovne škole tražili da osvetli košarkaški teren kako bi lokalno stanovništvo moglo da ga koristi za sportske aktivnosti i u večernjim časovima.

Prvi korak u sprovođenju bilo koje kampanje javnog zagovaranja, jesu konstruktivni razgovori grupe građana o važnim lokalnim pitanjima. Manja, ali angažovana i aktivna grupa pojedinaca može ostvariti veće uspehe koju čine manje zainteresovani građani. Grupa od 15 građana je najoptimalnija i pokazalo se da su upravo grupe sastavljene od 15 članova najuspešnije. Razgovori između građana zainteresovanih za određen problem mogu da budu neformalni skupovi sa određenim brojem prijatelja zainteresovanih za jednu ideju ili čak i formalni sastanci koje vodi moderator. U svakom slučaju, važno je imati jasan plan šta treba da se nađe na dnevnom redu, pre nego se građani okupe. Na sledećoj strani se nalazi primer jednog dnevnog reda korišćenog na jednom od sastanaka sa građanima koji su razmatrali određene lokalne probleme.

Ukoliko će grupa građana raditi na sprovođenju lokalne inicijative za zastupanje po prvi put, neophodno je obezbediti što više uvodnih informacija. Najbolje je da pitate grupu na početku rasprave da li su upoznati sa konceptom i da opišu svojim rečima šta zagovaranje za njih znači. Na ovaj način lider diskusije može biti siguran da su svi u grupi spremni da budu deo procesa. Čak i ako je razgovor manje formalan, morate biti fleksibilni i ne morate da se držite svih tačaka dnevnog reda ukoliko je očigledno da je grupa građana upoznata sa temom ili ukoliko im je potrebno više iscrpnih objašnjenja.

U pojedinim slučajevima, grupe građana mogu da imaju određeni problem na umu. U takvim situacijama, treba obratiti pažnju na kriterijume koji su opisani na pređašnjim stranicama. Ukoliko problem zadovoljava gore navedene kriterijume, nema razloga ne baviti se rešavanjem baš tog problema. Ukoliko postoji grupa građana koja želi da bude aktivnija i da utiče u odlučivanju na lokalnom nivou, prvi korak je da identifikuje istomišljenike kako bi razmenili mišljenja i odluče se za jednu konkretnu inicijativu. Pre nego što započnete

razgovor i nabranje lokalnih problema, zadržite se malo duže na kriterijumima koje lokalna inicijativa mora da ispunjava da bi imala šansu da se ostvari u praksi.

Nakon što izlistate kriterijume, uključite i druge prisutne građane, pitajte ih da li imaju da dodaju još neki kriterijum kako biste ih uključili u diskusiju. Nakon što prođete kroz ove faze, možete početi diskusiju o eventualnim lokalnim problemima. Kako bi svi prisutni dali svoj doprinos, pitajte ih kako bi odlučili koji problem da odaberu za svoju kampanju javnog zagovaranja.

Postoji veliki broj opcija kako doneti konačnu odluku kojim se problemom baviti. Neke od opcija su: javno glasanje, dodeljivanje poena za svaku ideju na osnovu kriterijuma, anonimnog glasanja na papiru, itd. Najvažnija stvar je da grupa bude uključena u odlučivanje, jer će se tako osećati kao deo grupe. Moguće je da će grupa građana imati više ideja čijim se spovođenjem treba pozabaviti, ali je na samom početku najbolje odabrati jedan problem, jednu ideju. Ukoliko građani svojim delovanjem ostvare uspeh, onda treba preuzeti inicijativu i baviti se drugim identifikovanim problemima.

IV. Prikupljanje pravih i najvažnijih informacija

Sledeći korak, nakon identifikacije lokalnog problema je prikupljanje više informacija o istom. Ukoliko se grupa građana informiše i pripremi, ostvaruju bolju poziciju kada se sastanu sa zvaničnicima. Na ovaj način, zvaničnici će uvideti da je grupa građana informisana i da ima profesionalan pristup ka rešavanju problema, stoga institucije neće moći da ignorišu njihove zahteve. Prva taktika opštinskih zvaničnika kako se ne bi uključili u rešavanje određenog problema bi bila da nije pravo vreme, ili nedostatak novca, tj. veliki troškovi koje bi potencijalno rešavanje problema izazvalo ili da postoje drugi prioriteti.

Kad građani na sastanak odu pripremljeni i poseduju podatke o troškovima, vremenskom okviru donošenja budžetskih odluka ili informacije o održavanju nekih drugih sastanaka lokalne samouprave, ostavljaju utisak kod opštinskih zvaničnika da im je stalo do rešavanja određenog problema, a to opštinske zvaničnike stavlja u poziciju da ne mogu da odbiju zahtev građana. Bolje je utrošiti više vremena oko priprema za sastanak, nego otići nedovoljno pripremljen.

Pre pokretanja inicijative, postoji veći broj pitanja na koja treba naći odgovarajući odgovor:

Koja institucija je odgovorna za rešavanje konkretnog problema?

Od presudnog je značaja da grupa građana zahteva rešavanje problema od osobe ili institucije koja ima moć, tj. odgovornost da ga reši. Predstavnici institucija mogu da tvrde da rešavanje problema nije u njihovoj nadležnosti, kako bi izbegli odgovornost. To je razlog zašto je neophodno da građani imaju sve neophodne informacije u vezi sa odgovornošću lokalnih institucija. Imajte na umu da je moguće da je za rešavanje određenog problema odgovorno nekoliko institucija. Kako je lokalna samouprava u konstantnom razvoju, bitno je imati na umu da može doći do preklapanja institucionalnog autoriteta. Prilikom sprovođenja inicijative, najbolje je da počnete sa zagovaranjem na lokalnom nivou, pre nego što se obratite instancama na višem regionalnom nivou.

Koliko će predloženo rešenje koštati?

Za većinu inicijativa, najveća prepreka je trošak koji sprovođenje inicijative iziskuje. To je naročito slučaj na Kosovu, s obzirom da opštinske vlasti često rade sa ograničenim budžetom. Ukoliko se grupa građana informiše o troškovima koje sprovođenje inicijative iziskuje, mogu zajedno sa opštinskim zvaničnicima doći do rešenja u vezi sa neophodnim resursima. Važno je imati što više kreativnih preporuka, ali i rezervne opcije koje su jeftinije. U situacijama u kojima bi sprovođenje inicijative bilo preskupo, građani mogu da se zalažu za sprovođenje početnih koraka ili za sprovođenje akcije koja bi za cilj imala povećanje svesti kod građana.

Koje druge organizacije/pojedinci već rade na rešavanju ovog problema?

Možda već postoji organizacija civilnog društva ili neka druga grupa aktivista koji rade na rešavanju istog problema ili su se već obratili zvaničnicima radi rešavanja problema. Vrlo je važno utvrditi da li se još neko bavi istom inicijativom, kako ne bi došlo do situacije da se dve grupe građana obraćaju institucijama za rešavanje istog problema, a pritom imaju različite stavove povodom rešavanja istog. Korisno je stupiti u kontakt sa organizacijama ili pojedincima koji sprovode istu inicijativu, jer se kroz razgovor mogu utvrditi problemi i prepreke sa kojima su se susreli i ostvariti moguću saradnju radi uspešnog ostvarivanja inicijative.

PRUŽNI PRELAZ U ZVEČANU

Građani Zvečana su primetili da rampe na dva pružna prelaza na području ove opštine nisu u funkciji, što dovodi do opšte opasnosti po vozače, pre svega. Nakon što su odlučili da zahtevaju od lokalnih vlasti da reše ovaj problem, aktivisti su se sreli sa zvaničnicima Železnica i kako bi utvrdili zašto pružni prelati ne funkcionišu. Na ovom sastanku, predstavnici Železnica su objasnili da popravka želejnih uređaja za pružne prelati iziskuje ogromnu svotu novca koju ni lokalna samouprava ne bi mogla da obezbedi. Nakon dobijanja ovih informacija, građani su odlučili da organizuju akciju podizanja svesti u vezi sa ovim problemom i skrenu pažnju vozača da budu izuzetno pažljivi kada voze preko ovih pružnih prelati. Aktivisti su delili flajere i snimili video spot koji poziva vozače da voze pažljivo.

Kada se donose odluke u vezi sa problemom koji ste identifikovali? Da li postoji redovan raspored?

U cilju planiranja vremenskog okvira inicijative, korisno je biti upoznat sa rasporedom opštinske administracije. Ukoliko institucija odgovorna za rešavanje određenog problema treba da zahteva dodatne stavke u budžetu, to može biti učinjeno samo u određenom periodu, zato je važno biti upoznat sa rasporedom svih važnih aktivnosti u okviru opštinske administracije, jer to omogućava da se od odgovornih institucija zahteva da traže dodatna sredstva neophodna za uspešno sprovođenje inicijative.

Može se čak i dogoditi da se o određenom problemu razmatra, tj.glasa na Skupštini baš u trenutku kad se građani zainteresuju za određeni problem, pa je to samo još jedan dodatni razlog zašto je bitno imati informacije o vremenskom rasporedu određenih aktivnosti u opštinskoj administraciji. U mnogim opštinama na Kosovu ne postoji uvek redovan raspored sednica Skupština Opštine, takodaje dobra strategija da se izgradi dobar odnos sa odbornicima ili drugim relevantnim zvaničnicima koji mogu obavestiti jednog od građana koji stoji iza inicijative o eventualnom

datumu održavanja sednice Skupštine Opštine.

Da li postoje relevantni statistički podaci ili lična svedočenja koja ukazuju na značaj ovog problema?

Neophodno je zvaničnike ubediti da Vaš problem predstavlja prioritet. Ponekad će zvaničnici morati da budu uvereni da Vaš problem predstavlja prioritet. Statistički podaci o broju kriminalnih radnji, neformalna anketna istraživanja, pa čak i lične priče građana mogu uticati na predstavnike lokalne samouprave da odluče u Vašu korist.

Kako je i da li je problem u okviru inicijative regulisan zakonom, šta zakon kaže o tome? Da li inicijativa podrazumeva sprovođenje zakona ili pak zahteva promenu zakona?

Razumevanje zakona koji su relevantni za Vašu inicijativu je od ključnog značaja za određivanje šta grupa treba da predloži kao rešenje problema u okviru inicijative. Čitanjem zakona, građani mogu utvrditi da je pružanje određene usluge koja će pomoći rešavanju problema pravno obavezujuća za lokalne institucije. Uz to, grupa građana okupljena oko inicijative može zahtevati dopunu lokalnih uredbi kako bi lokalna samouprava bila u mogućnosti da ispuni određene zahteve građana. Ovo je često zahtevno uraditi na Kosovu, ali ipak može imati uticaj na strategije javnog zastupanja.

Bitno je pomenuti da nisu sva ova pitanja relevantna za svaki problem, već da se se tokom rada na inicijativi mogu javiti i neka dodatna pitanja, pre pravljenja završnog plana. Razgovarajte sa grupom šta bi bilo važno istražiti. Onog trenutka kada grupa sastavi konačan spisak pitanja, sledeći korak je da pronađe najbolji izvor informacija. Imajte na umu da odgovori na mnoga pitanja možete dobiti od istog lica, na istom sastanku. Nakon što utvrdite potencijalne izvore informacija, imenujte članove grupe koji će ići na sastanke ili sprovesti istraživanja koja ste odredili kao značajna i važna za Vašu inicijativu. Mora da postoji vremenski rok u kom se dodeljene obaveze moraju ispuniti. Rok od dve nedelje je najčešće najbolji, više od tri nedelje je često predugačak period. Ukoliko neki članovi imaju poteškoća da zakažu neke sastanke, treba okupiti grupu i zajednički pronaći rešenje.

Završni korak u prikupljanju informacija jeste da se odrede zainteresovane strane- ko će biti za ili protiv inicijative i zašto? Kada utvrde ko je protiv inicijative, građani mogu dati kreativne ideje za pridobijanje "protivnika" koji bi podržali inicijativu. Na taj način bi građani mogli da razmisle o eventualnim strategijama za pridobijanje donosioca odluka na lokalnom nivou na svoju stranu.

Na primer, inicijativa koja ima za cilj da poboljša ulično osvetljenje bi se mogla suočiti sa otporom ljudi koji žive u određenoj zgradi koji ne žele da osvetljenje bude montirano tik uz prozor. U ovom slučaju, građani koji zagovaraju za ovu inicijativu moraju da imaju dovoljno dobre razloge zašto je važno da ulica bude dobro osvetljena, koliko je to značajno za sigurnost svih građana koji tuda šetaju ili prolaze u večernjim časovima i da na taj način ukažu da je mnogo važnije osvetliti ulicu, bez obzira što stanarima zgrade to možda ne ogovara u potpunosti.

Kada utvrđujete zainteresovane strane, identifikujte osobe ili institucije koji/ koje će najverovatnije biti zainteresovani/ne za rešavanje Vašeg problema. Na primer, učesnici iz Zvečana su sproveli uspešnu inicijativu uz pomoć ACDC-ja u vezi sa bezbednošću dece u saobraćaju, tako što su se obratili Savetu roditelja čiji su članovi prepoznali interes za dobrobit svoje dece, pa su podržali ovu kampanju javnog zagovaranja. Odmah nakon što utvrdite koje grupe građana su zainteresovane da budu deo Vaše inicijative, pozovite ih da Vam se pridruže. Vremenom će se broj članova menjati, a neki od članova će biti manje zainteresovani da učestvuju, ali će neki novi članovi postati deo grupe, jer inicijativa direktno utiče na njih.

Građani opštine Zvečan lepe postere kod pružnog prelaza kako bi podigli svest kod svojih sugrađana da rampa ne funkcioniše

V. Izrada akcionog plana

Odgovori na gore navedena pitanja će pomoći da utvrdite koje aktivnosti treba da spovedete kako biste promovisali svoju inicijativu. Najbolji način da organizujete aktivnosti je pravljenje akcionog plana. Akcioni planovi su dokumenta u kojima treba upisati planirane aktivnosti, kao i ko je odgovoran za sprovođenje određenih aktivnosti i vremenski okvir obavljanja određenih aktivnosti. Kada grupa napravi akcioni plan zajedničkim snagama, svi imaju uvid koje akcije treba preduzeti. Osim toga, akcioni planovi su veoma korisni kako bi se osiguralo da se vreme i resursi koriste nanajefektivniji mogući način.

Prvi korak u kreiranju akcionog plana je okupiti grupu i podeliti sve prikupljene informacije. Sastanak sa grupom je važno održati dve nedelje, nakon što je utvrđen plan istraživanja. Kada grupa ima informacije ko je odgovoran za rešavanje određenog problema, kad se donose odluke i ostale relevantne informacije, možete razmišljati o potencijalnim aktivnostima koje bi Vašu inicijativu približile institucijama i zvaničnicima lokalne samouprave. Više detalja o vrstama aktivnosti koje se mogu sprovoditi u okviru lokalnih kampanja javnog zastupanja možete naći na narednim stranicama.

Prilikom sprovođenja kampanje javnog zagovaranja, akcioni planovi su od velike pomoći kako bi se organizovale sve ideje i aktivnosti. Svaki akcioni plan mora da sadrži vremenske okvire u kojima treba obaviti određene aktivnosti, a treba ga i ažurirati s vremena na vreme i uzeti u obzir sve promene na terenu i reakcije predstavnika institucija. Akcioni planovi se sastoje od nekoliko odeljaka: šta, ko, kako i kad?

ŠTA?

Opisuje aktivnost ili događaj

ZAŠTO?

Objašnjava ko je ciljna grupa prilikom sprovođenja određene aktivnosti i pomaže da se postigne cilj

KO?

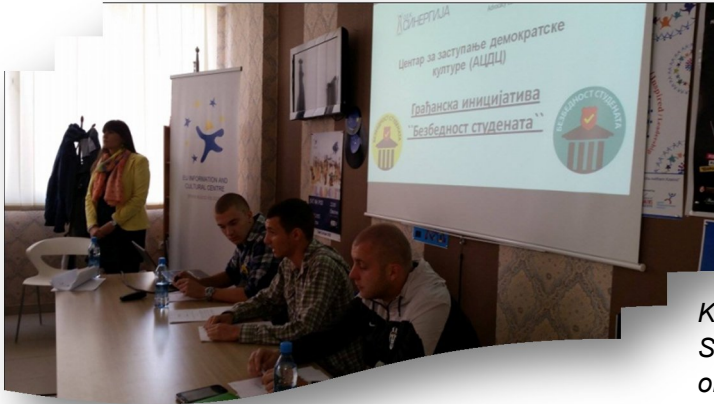
U ovom odeljku se tačno navodi ko je odgovoran za organizovanje određene aktivnosti

KAKO?

Ovaj odeljak sadrži informacije o neophodnim resursima koji su potrebni kako bi se određena aktivnost uspešno sprovela (flajeri, majice, itd.)

KAD?

U odeljku pod nazivom "kad" se utvrđuje kada je najbolje vreme sprovesti u praksi određeni događaj, kako bi se postigao maksimalan uticaj kako bi se inicijativa uspešno sprovela u praksi. Za svaku aktivnost ili događaj, razmislite koje medije ćete uključiti, tj pozvati- razmislite o događajima koji će biti otvoreni za javnost, a koji pak zatvoreni. U određenim trenucima, medijski pritisak može biti veoma koristan kako da bi se inicijativa sprovela uspešno, ali je u nekim trenucima uključivanje medija problematično, jer može da utiče na odnose sa zvaničnicima.

Konferencija za medije održana u Severnoj Mitrovici od strane građana, a u okviru inicijative "Bezbednost studenata"

Posle svake održane aktivnosti, pogledajte ponovo akcioni plan i unesite sve neophodne promene zasnovane na reakcijama javnosti i predstavnika lokalne samouprave. Bilo bi korisno da članovi grupe odrede vremenski okvir za potencijalne izmene akcionog plana (jednom mesečno ili dva puta mesečno). Kako bi grupa bila u stalnom kontaktu, najlakše i najefektivnije je da napravite fejsbuk ili vajber grupu i na taj način budete upoznati sa svim dešavanjima, ali je naravno bitno da se pre toga konsultujete sa grupom.

VI. Strategije za vršenje uticaja na zvaničnike

Postoji više načina da se uverite da su lokalne institucije čule za Vašu inicijativu. Imajte na umu da ne postoji tačno pravilo koje aktivnosti su najbolje kako biste privukli pažnju donosioca odluka. Aktivnosti koje planirate, zavise od inicijative koju želite da sprovedete. Neki od mehanizama/aktivnosti koje možete preduzeti radiza rešavanja Vaših lokalnih problema su:

Mediji

Tokom procesa zagovaranja, veoma je važno imati jasan plan kako će se čuti o svim aktivnostima Vaše inicijative. Socijalni mediji su najznačajnije sredstvo, s obzirom da je fejsbuk najpopularnija socijalna mreža na Kosovu. Najbolji način da promovirate svoje aktivnosti u okviru inicijative je da kreirate zvaničnu fejsbuk stranicu. To je najbolji način da uključite veći broj građana i pozovete da budu deo Vaše grupe u okviru inicijative koju sprovodite.² Osim socijalnih mreža, tj. društvenih medija, razmislite koji bi lokalni mediji (radio i TV stanice) bili zainteresovani za Vaš problem. Još jedan dobar način da promovirate svoje aktivnosti u okviru inicijative koju sprovodite jeste konferencija za medije. Na taj način promovirate rad svoje grupe, aktivnosti koje ste sproveli i dalje planove u vezi sa inicijativom.

aktivnosti i da na taj način uključite

Logo građanske inicijative
"Bezbjednost dece u saobraćaju"
u Zvečanu

Mediji mogu biti Vaš saveznik prilikom sprovođenja aktivnosti u okviru Vaše inicijative, posebno ako se neki od medija bave istim problemom. Pored pozivanja na događaje, iskoristite svaku priliku za gostovanja na radiju i TV emisijama u cilju promovisanja inicijative. Na taj način ćete imati mogućnost da širem auditorijumu objasnite šta Vaša inicijativa podrazumeva i zašto je važno da je što veći broj građana podrži.

Na ovaj način, uključivanjem medija uspećete da donosiocima odluka na lokalnom nivou stavite do znanja da je Vaša grupa ozbiljna u nameri da uspešno sprovede inicijativu. Ostali načini podizanja svesti kod građana, poput postavljanja bilborda, postera i flajera može biti dobar način da promovirate određene još zainteresovanih građana.

Javni događaji

Okupljanje veće grupe građana koji podržavaju Vašu inicijativu može biti veoma važno i najbolji način da se zvaničnicima ukaže potreba za promenom. Zajedničke šetnje, fleš mob, pa čak i žurke mogu biti dobar način da se ostvari dodatni pritisak na donosioca odluka. Na primer, ako zagovarate za bolje osvetljenje određene ulice ili dela grada, možete zajedno sa učesnicima/volonterima da sa baterijskim lampama prošetate kroz ulicu ili deo grada koji želite da bude bolje osvetljen.

Javne volonterske akcije poput sađenja cveća ili čišćenja parka mogu biti deo opšte strategije kojom želite da donosiocima odluka koliko je problem čijim se rešavanjem bavite važan. Za sve događaje ovog tipa, pozovite

²Pogledajte zvaničnu stranicu "Bezbjednost dece u saobraćaju" Zvečan na: <https://www.facebook.com/Bezbjednost-dece-u-saobraćaju-Zvečan-863451663751435/>

predstavnik medija, napravite zvaničan događaj na zvaničnoj fejsbuk stranici inicijative, kako biste na ovaj način uključili što više ljudi.

Neformalne peticije i pisma podrške

Druga strategija kojom možete ukazati na problem i značaj njegovog rešavanja jeste prikupljanje potpisa lokalnog stanovništva koji bi potpisom zapravo podržali Vašu inicijativu. Prikupljanje potpisa ne mora uvek da bude deo formalne peticije. Ponekad je ovakav dokument bolje predstaviti kao pismo građanske podrške, nego kao peticiju, jer na taj način donosioci odluka ne stiču utisak da su Vaše akcije uperene protiv njih ili protiv institucija koje predstavljaju.

Sastanci sa zvaničnicima/predstavnicima institucija

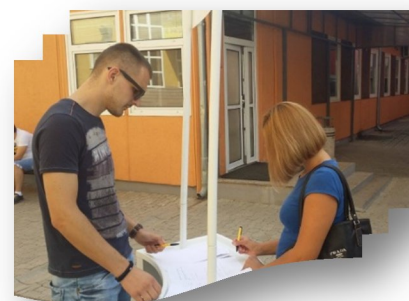
U procesu javnog zagovaranja, najneizvesnije aktivnosti su sastanci sa relevantnim lokalnim zvaničnicima. Na osnovu informacija koje je Vaša grupa prikupila, a u vezi sa tim koja je institucija odgovorna za rešavanje određenog problema, napravite plan kada ćete se sastati sa zvaničnicima koji imaju moć da Vaš problem reše. Pre svakog sastanka se pripremite, saznajte što više informacija o osobi sa kojom se sastajete. Važno je da imate na umu na kojoj poziciji se nalazi osoba sa kojom se sastajete, koja je njena oblast delovanja, kao i politička pozadina. Najbolje je da pre nego kontaktirate gradonačelnika, kontaktirate, tj. sastanete se predstavnicima institucija koje su direktno odgovorne za rešavanje Vašeg problema.

ISTRAŽIVANJE STAVOVA I MIŠLJENJA STUDENATA U SEVERNOJ MITROVICI

Studenti u Severnoj Mitrovici su identifikovali lokalni problem- povećan broj napada i krađa na studente, naročito u delovima grada sa slabim osvetljenjem i bez prisustva policijskih patrola. Kako bi dobili više informacija o područjima koja su najkritičnija, aktivisti su sproveli anketno istraživanje, a ciljna grupa su bili upravo studenti. Neka od pitanja su za cilj imala dobijanje odgovora o opštoj bezbednosti u gradu, kao i u kom delu grada se osećaju najmanje sigurno. Aktivisti su delili anketne upitnike u okviru Studentskog centra, a anketni upitnik je bio dostupan i u elektronskoj formi na zvaničnoj fejsbuk stranici inicijative.

Istraživanja o potrebama zajednice

U nekim slučajevima grupa može da dobije bolji uvod u potrebe ili mišljenja ljudi iz zajednice koji mogu pomoći i predložiti rešenje za rešavanje odabranog problema. Istraživanja koja uključuju zajednicu i neformalna javna mišljenja o određenoj temi mogu biti dobra strategija za prikupljanje informacija. Rezultati dobijeni istraživanjem se mogu koristiti kao sredstvo uz pomoć kojeg bi donosiocima odluka mogli da stavite do znanja da imate podršku za sprovođenje inicijative. Čak i neformalni statistički podaci mogu ubediti donosiocima odluka koliko je važno da reši određeni problem.

Studenti volonteri dele anketne upitnike u vezi sa bezbednošću studenata u okviru Studentskog centra

VII.
Obeć
anja

data od strane donosioca odluka i načini praćenja njihovog

ispunjavanja

Čak i ako su zvaničnici obećali da će učiniti ono što Vaša grupa traži, uvek je važno da pratite i da se uverite da će svoja obećanja održati. Za početak, važno je da od donosioca odluka dobijete vremenski rok do kog će izvršiti data obećanja u vezi sa inicijativom koju sprovodite. Na taj način, Vaši odnosi sa donosiocima odluka se neće narušiti, a Vi ćete znati do kad bi trebalo da čekate ispunjenje datog obećanja.

Najbolji način za praćenje je da jedan član grupe prati sprovođenje obećanja koja direktno utiču na uspešnost inicijative. Na primer, ako je cilj Vaše inicijative da se postavi novi saobraćajni znak, idite u ulicu gde ste tražili da znak bude postavljen i jednostavno proverite da li je postavljen. Ukoliko Vaša inicijativa traži novu uslugu ili zvaničnu proceduru kao što su prezentacije od strane policijskih službenika studentima, dajte zaduženje članu grupe da utvrdi da li je usluga izvršena. Imajte na umu da se inicijativa ne završava kada institucije reaguju, jer možda postoji način da se nastavi sa inicijativom i da se situacija znatno više poboljša.

U slučaju da institucije nisu ispunile svoja obećanja u određenom vremenskom roku, prvo se sastanite sa zvaničnicima kako biste ih zamolili za objašnjenje, pre nego što kontaktirate medije ili organizujete druge javne događaje. Možda postoje prihvatljivi i razumni razlozi zbog kojih institucije još uvek nisu ispunile svoje obaveze, a pre nego što kritikujete zvaničnike, dajte im mogućnost da objasne svoje razloge za neispunjavanje dogovora. Ukoliko ih kritikujete, bez da ih prethodno kontaktirate ili se sretnete s njima, postoji mogućnost da narušite dobre odnose. S druge strane, ako im date mogućnost da objasne svoje nečinjenje stvarate pozitivan odnos i veću šansu da sarađuju sa Vama u budućnosti.

U većini slučajeva, zvaničnici će reći "ovo ne može da se uradi sada, ali ćemo Vaš predlog uključiti u naredni budžet". Ukoliko institucije kažu da planiraju da kasnije, u budžetu za narednu godinu uključe i Vaš predlog, potrudite se da dobijete jasnu informaciju o tome kada se glasa za novi budžet i/ili kada će se glasanje održati. Podsetite zvaničnike nekoliko nedelja unapred, pred izglasavanje novog budžeta, da treba da u isti uključe i Vašu inicijativu.

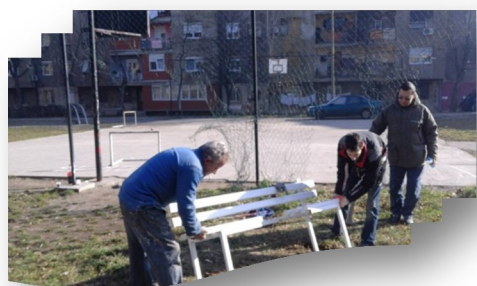
Aktivisti u Zubinom Potoku snimaju video spot u vezi sa bezbednošću u saobraćaju, kako bi podsetili donosiocima odluka na dato obećanje da će postaviti ležeće policajce u glavnoj ulici

VIII. Zaključak i saveti za uspešne strategije zastupanja

Dok završavate sve korake nabrojane na prethodnim stranama, postoje neke opšte stvari koje treba imati na umu koje će pomoći da inicijativa bude uspešna. Najbolji način da se obratite donosiocima odluka je stvaranjem pozitivnog odnosa- mnoge institucije će negativno reagovati ukoliko grupa građana počne da deluje u javnosti, a pre toga se ne upozna sa donosiocima odluka, već ih od samog starta kritikuje. Pre nego ih kritikujete, pokušajte da radite zajedno radi ispunjavanja istog cilja. Stavite im do znanja da ste ozbiljni, posvećeni i informisani. Uostalom, na inicijative gledajte kao na sredstvo za započinjanje dugoročnih dobrih odnosa sa donosiocima odluka, radi nekih novih inicijativa koje ćete možda sprovesti u budućnosti.

Ponekad institucije mogu tražiti da podnesete zvanične zahteve- razjasnite s njima u kakvom formatu treba podneti dokument, tj.zahtev, kao i da li je ovo zvanična procedura njihove kancelarije. Kako lokalne samouprave na Kosovu prolaze kroz period razvoja, nekad se može desiti da ni sami donosioci odluka ne mogu da Vam daju odgovore na ova pitanja. U tom slučaju, zajedničkim snagama nađete najbolje rešenje, a pritom se potrudite da što bolje razumete procedure koja je neophodna za dalji razvoj događaja. Budite spremni da u kratkom vremenskom roku pripremite neophodnu dokumentaciju, kako biste delovali ozbiljno i odgovorno. Čitanje zakona, pretraživanje informacija na internetu možete saznati da li neko ima sličan problem, pa možete naći inspiraciju i dodatne informacije koji bi bio najbolji način da rešite svoj problem. Nakon podnošenja zvaničnog zahteva, sačekajte formalni odgovor, ali ne čekajte predugo. Ukoliko ne dobijete zvaničan odgovor, posetite kancelariju ponovo, napišite im mejl ili ih zovite ukoliko je to neophodno, ali ne dopustite da institucije pomisle da su građani odustali, jer nisu dobili zvaničan odgovor.

Imajući u vidu ulogu donatora i projekata koje sprovode organizacije civilnog društva na Kosovu, donosioci odluka, tj. predstavnici lokalne samouprave mogu pretpostaviti da imate budžet, pa postoji mogućnost da bi od Vas tražili da učestvujete finansijski. Na samom početku objasnite kolika sredstva imate i kako se ona mogu koristiti. Ne obećavajte previse, ali budite spremni na kompromise. Ne dozvolite im da vide da ste nespremni, neprofesionalni ili nedovoljno posvećeni. Na taj način će shvatiti da ste upoznati sa svojim pravima i spremni da istrajete radi sprovođenja inicijative, čak i ako ne ostvarite uspeh na samom početku.

Aktivisti u Severnoj Mitrovici učestvuju u sanaciji lokalnog parka kako bi skrenuli pažnju na ovaj prostor, samim tim vrše pritisak na donosiocce odluka da poboljšaju osvetljenje u ovom delu grada

Iako proces zagovaranja može biti spor i ponekad frustrirajući, ukoliko uspete u ostvarivanju svojih planova, tj.svoje inicijative i na taj način omogućite da institucije budu otvorenije za saradnju i transparentnije, Vaš trud će se isplatiti. Aktivno učešće građana kroz zastupanje je proces koji je od suštinskog značaja za funkcionisanje demokratskog društva. Pristupi i preporuke navedene u ovom priručniku su omogućili da se u praksi sprovedu uspešne kampanje zastupanja u četiri opštine na Kosovu, i da moć građanskog udruživanja bude vidljiva i prepoznata kao izuzetno važna. U nastavku se nalaze primeri dnevnih redova za javne skupove na kojima je glavna tema diskusije bilo zastupanje, odnosno zagovaranje, kao i odabir jednog i najvažnijeg problema koji treba rešiti, ali i forma akcionog plana. Ovi materijali mogu biti osnova za okupljanje građana radi zastupanja za promene.

Primer dnevnog reda – prvi trening, uvod u javno zastupanje

[Datum]

Vreme	Tema
11.00- 11.10	Uvod, pregled projekta
11.10- 11:35	Šta je javno zastupanje i osnovna građanska prava
11:35-11:45	Primer uspešne lokalne inicijative javnog zagovaranja
11:45- 12:00	Pauza
12.00- 12:10	Prezentacija analize zainteresovanih strana
12:10- 12:30	Rad u manjim grupama na izradi analize interesnih strana
12:30- 12:50	Prezentacija
12:50- 13:00	Diskusija o narednim koracima i zadaci za naredni trening
13:00	Ručak

Primer dnevnog reda – drugi trening, identifikacija problema

[Datum]

Vreme	Tema
11.00- 11.05	Uvod, podsećanje na pređašnji trening
11.05- 11:35	Lokalne institucije na Kosovu
11:35- 11:40	Pauza
11.40- 11:55	Kriterijumi za odabir problema
11:55- 12:20	Diskusija o lokalnim problemima
12:20- 12:25	Glasanje
12:25- 12:45	Analiza zainteresovanih strana
12:45- 13:00	Plan istraživanja
13:00	Ručak

Primer dnevnog reda– Kombinovani trening o javnom zastupanju i utvrđivanje problema

[Datum]

Vreme	Tema
11.00- 11.10	Uvod, pregled projekta
11.10- 11:20	Osnove javnog zagovaranja
11:20-11:30	Primeri uspešne lokalne inicijative javnog zastupanja
11:30- 11:45	Kriterijumi za odabir problema
11:45- 12:00	Diskusija o lokalnim problemima
12:00- 12:10	Glasanje
12:10- 12:35	Analiza zainteresovanih strana
12:35- 13:00	Plan istraživanja
13:00	Ručak

Akcioni plan- javno zastupanje

Poslednji put ažurirano: [DATUM]

Aktivnost (Šta)	Cilj I ciljna grupa (Zašto)	Odgovorna osoba (Ko)	Neophodni izvori / troškovi (Kako)	Vremenski okvir (Kad)

Kalendar aktivnosti

Ažurirano: [DATUM]

